

Бакаянова Нана Мезенівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури,
доктор юридичних наук, доцент, адвокат, секретар дисциплінарної палати
кваліфікаційно-дисциплінарної комісії Одеської області*

РЕГІОНАЛЬНІ ПАЛАТИ АДВОКАТІВ ТА ІНШІ ПРОПОЗИЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ АДВОКАТУРИ

Ідея підсилення регіональних органів адвокатського самоврядування заслуговує на увагу, адже усі найважливіші питання організації та діяльності адвокатури мають проходити широке публічне обговорення на місцях і лише потім відображатися у рішеннях Ради адвокатів України або ставати предметом розгляду на з'їзді адвокатів України. Крім того, важливо підкреслити, що ні центральні, ні регіональні органи Національної асоціації адвокатів України (далі - НААУ) не повинні брати на себе обов'язків, які вони не здатні виконати самотійно і за власні кошти.

Регіональний та національний рівні системи органів адвокатського самоврядування складають територіальну організацію адвокатського самоврядування, яка будується на основі адміністративно-територіального устрою. Регіональні органи адвокатського самоврядування побудовані на обласному рівні адміністративно-територіального поділу України, а центральні – на загальнодержавному.

Діюча система органів адвокатського самоврядування, як вбачається, є загалом такою, що здатна реалізовувати завдання адвокатського самоврядування. Проте проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (нова редакція) та інших

пов'язаних законодавчих актів України» [1] (далі - законопроект) пропонує системні зміни в адвокатському самоврядуванні, утворення нових органів адвокатського самоврядування та ліквідацію деяких з тих, що функціонують сьогодні. Положення законопроекту потребують ґрунтовного правового аналізу, виходячи з теоретичних напрацювань юридичної науки, основоположних принципів організації та діяльності адвокатури.

Законопроект передбачає таку важливу новацію як утворення регіональних палат. Відповідно до ст. 52 законопроекту, адвокатське самоврядування здійснюється через НААУ та регіональні палати адвокатів (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва, міста Севастополя). При цьому НААУ об'єднує всіх адвокатів України, а регіональна палата адвокатів об'єднує всіх адвокатів регіону, адреса основного робочого місця яких знаходиться у відповідному регіоні. Таким чином, ст. 52 не містить жодних натяків на те, що регіональні палати адвокатів входять до НААУ, не визначає зв'язок між регіональними палатами та НААУ.

Аналогічно, ст. 53 законопроекту не розкриває взаємодії між НААУ та регіональними палатами, встановлюючи, що НААУ діє через національні органи адвокатського самоврядування (ч.2 ст. 53). У свою чергу, відповідно до ч.2 ст.54 законопроекту регіональні палати адвокатів діють через регіональні органи адвокатського самоврядування.

Очевидним є те, що регіональні палати не можуть діяти поза НААУ, членами якої є всі адвокати, що здійснюють діяльність в регіонах та, у тому числі, складають регіональні палати. Регіональні палати не можуть не бути частиною НААУ, виходячи зі Статуту НААУ [2] та положень інших статей законопроекту, які закріплюють, що НААУ об'єднує всіх адвокатів України (ч.2 ст.52), є недержавною неприємницькою саморегульованою неприбутковою організацією професійного самоврядування адвокатів України (ч.2 ст.53). НААУ об'єднує всіх

адвокатів України, що обумовлює діяльність адвокатів як членів НААУ з реалізації завдань НААУ, зазначених у Статуті НААУ, у межах НААУ.

Законопроект закладає зміни у системі адвокатського самоврядування, пропонуючи замість кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури утворення кваліфікаційних та дисциплінарних комісій. Проте концепція утворення кваліфікаційних комісій адвокатів виключно як органів з вирішення питань про допуск особи, яка має намір стати адвокатів, містить чимало недоліків з точки зору ефективності та доцільності їх функціонування. Фінансування кваліфікаційних комісій адвокатів та дисциплінарних комісій адвокатів (два самостійних органа адвокатського самоврядування) значно збільшиться у порівнянні із сучасними кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури (один орган), тоді як обсяг повноважень кваліфікаційної комісії законопроектом зменшується, зводячись до перевірки даних щодо особи та допуску до складення іспиту. Відповідно до ч.5 ст. 9 законопроекту кваліфікаційні іспити проводяться у спеціально обладнаних для цього приміщеннях, визначених відповідними радами адвокатів регіону, за присутності не менше трьох представників Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури. Такі "виїзді трійки", запропоновані законопроектом, передбачають витрати на відрядження, значний обсяг часу для здійснення повноважень членами Вищої кваліфікаційної комісії при їх виїздах до регіонів. Зазначена процедура набуття статусу адвоката виглядає неефективною та незбалансованою.

Крім того, у ч.1 ст.62 законопроекту йдеться про те, що Вища кваліфікаційна комісія адвокатури - це орган адвокатського самоврядування, покликаний забезпечувати організацію та проведення кваліфікаційних іспитів. Проте у ч.6 ст.62 визначено, що це також орган, який переглядає рішення з питань організації та проведення кваліфікаційних іспитів. Таким чином,

визначення Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури у ч.1 ст. 62 є неповним, неточно відображує її завдання та повноваження.

Слід також зазначити, що поєднання повноважень щодо прийняття рішення та його перегляду в одному органі є невдалим з точки зору принципу інстанційності у процедурі оскарження будь-яких рішень. Наділення Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури одночасно повноваженнями з прийняття рішення про видачу свідоцтва про складення кваліфікаційного іспиту та апеляційного перегляду цього рішення є таким, що формує загрозу необ'єктивності та інші ризики у сфері доступу до професії.

Таким чином, аналіз законопроектних пропозицій дозволяє прийти до висновку про те, що вони потребують суттєвого доопрацювання, зокрема, у частині визначення системи органів адвокатського самоврядування, зв'язків та ефективної взаємодії між ними.

Список використаної літератури:

1. Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (нова редакція) та інших пов'язаних законодавчих актів України: проект (неофіційний текст). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4200.html (дата звернення: 14.04.2018). — Заголовок з екрана.
2. Статут Національної асоціації адвокатів України: затверджено Установчим з'їздом адвокатів України 17.11.2012 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/statut_naau.pdf (дата звернення: 14.04.2018). — Заголовок з екрана.